

מסורת הש"ס

(א) [ע"ז כג: סנהדרין מ. בטרות מ. תמורה כח: ז] [קדושין כד: זבחים עט. מנחות ו. כה. תמורה יד:]. (ג) [פרה פ"א מ"ג מנחות א:ל. ד] [נגון ויקרא כב: א] [נמלאך א"ן ו] [מנחות קד: ו] [קדושין נה: א] [זבחים ע"ז: ט] [פ"א לא וג' מהר"ם ולק' הוי, י] [נדלומה בטרות מ.ו. ט] [ע"ז כג: רש"י, ל] [וע"פ חו"ס ע"ז ה: ד"ה מנין וזמון' זבחים סח: ד"ה וזמנות],

תורה אור השלם

1. ומיד דן גבר לא תהיבון את לאהדיכם מכל אלה כי משחתם בהם מום גם לא יצאו לכם. ויקרא כב כה 2. וְהָאֵלֹהִים אֵת הָאָרֶץ וְהַיָּהוּה נִשְׁתַּחֲוֶה בִּי הַשָּׁמַיִם כָּל יְבָרֵךְ אֶת הָאָרֶץ וְכָל הַיָּבֵשׁ בְּרַאשִׁית י ב 3. מן תשחתו וְעִשְׂתִּים לָכֵם פֶּסֶל תַּמּוּנֹת כָּל קִטְל תַּבְנִית וְכָר אוֹ יִקְבְּרוּ: דברים י טז 4. כָּבֵד יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֵדָד אוֹ לֵאמֹר הָאֵדָד אוֹ לֵשׁה בְּקִשְׁיָם אוֹ עֲשִׂים: במדבר טו יא

גליון הש"ס

גב' דהנן הקריב: עין תוספות ר"ה דף י ע"א ד"ה בן כ"ד חודש:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בזהמה וכו' לא תמיה. י"ב עין פירש"י בקדושין דף כד ע"ב ד"ה ואין תמות: (ב) חו"ס ד"ה כי אלטרין וכו' אחי נמי שפיר לפי המסקנה ל"ל ויזיתו כמו שפירש נמחק:

מוסף רש"י

בי השחית כל בשר את דרכו. גלוי עריות, דמתי (משלי ל) דרך גבר בעלמה, ודור המבול על העריות נעשו כדמתי (בראשית ו) ויראו בני האלהים את צנת האדם כי טובות הנה (מנחותין וזכורות בבהמה. הלא קרא אלטרין לצריה דאי לא היה כתיב אלא ח' מהמטא אלא הקרבתו (ויקרא כב) אש אש מתיב שראל אבר יקריב קרבת לכל נדריהם וגו' לזנוס תמים זכר בנצח כבשית ובעוים, מדלל כתיב לזנוס תמים זכר ולשחוק. למדך שאין מפקיד על תמות וזכות אלא על אלו (קדושין כד:). פלגם. ככש בן י"ג חדשים יאל ממלל ככש ולכלל אי לא גא, דככש בן שנה ואל בן שמי שנים, כשהוא בן י"ג חדשים ויום אחד שנגנז חדש כשנה שניה קרי ליה איל, אבל בתוך חדש י"ג קרי ליה פלגם (מנחות צא: מכת"י). וא"ר יוחנן. מאי טעמא מביא עליו נכסי איל, דכתיב נכסיהם או ליל לזנות את הפלגם, ומשום דכריה כפי עממו הוא אלטרין קרא לכריה (שם). לרבות את הפלגם. שאלם הביא פלגם מביא עליו נכסים דלולים כללו הוא א"ל (שם).

למעוטי נרבע ונעבד. ואף על גב דתנא קמני פרת לתחלת הליהוב אסמכתא בעלמא הוא ולעולם פסוליהו משום ספיקא. רובע ליכא למימר בעופות דלין לך עוף רובע: הואיל ופסיג. גבי קרצנות: כי **משחטם בהם מום צם**. לא ירלו לכס דבין השחמה בין מום פסולים בהם ותנא דבי רבי ישמעאל וכו':

דבר ערוה. רובע ונרבע: **עבודה כוכבים.** נעבד שהשחתהו לבהמתו: **כי השחית כל צפר.** צדור המבול כתיב ודור המבול צדוריה קלקלו כדכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגו' שהיו מוקקין לנשי ריעיהן ולכל בהמה ומהי: **בזהמה.** כתיב תמים זכריו אבל עוף לא כתיב ציה (א) לא תמים ולא זכר הלכך לא פסלי צהו מומין קטנים כגון דוקין צענין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר סמאום הקריצוהו לא לפחתק: **מן האיל או מן הכנש.** מאיזה שאלנה: **פלגם.** ככש בן שנה בתוך שנתו קרוי ככש. ואיל משעברו י"ג חדשים שנגנז חדש שלם בתוך שנה שניה קרוי איל עד עולם. פלגם בתוך חדש ראשון של שנה שניה: **הקריצו.** משנה היא נמסכת פרה (פ"א מ"א) ובפלגם קא מיירי: **ואין עולה ון מוצחו.** אם היה מחוייב איל לצדו או ככש לצדו טעמא לא מפרש תנא אי משום ספיקא אי משום צריה: **וא"ר יוחנן.** מנא לן דמציא עליו נכסי איל של

שני עשרונים ושלישית הגין יין דכתיב צפרשת נכסים בשלת לך אכשים יואלו לליל האחד והן או לצרות את הפלגם בנכסים הללו ומדאלטרין קרא לרצויי ש"מ קסבר רבי יוחנן יאדמ"ק דאמר אין עולה לו מוצחו משום דכריה הוא ולענין נכסים רחמנא רבייה דאי ספיקא הוא לא מרבייה קרא דכיון דשמה איל הוא פשיטא דבעי אחויי נכסי איל ואחמיו דאי איל הוא ליהוי ידידה ואי ככש הוא יאה הימר נדצה שהרי מתנדבין נכסים בלא קרבן כדאמרין במנחות צפרק בתרא (דף קו.) יואל"ע דתנן אין מתנדבין לוג אחד ולא צ' וה' אלא שלשה כדי שיהו קרויין נכסי ככש או ארבעה שיהו קרויין נכסי איל או ששה הראויין לפר הכא כי האי גוונא צדדי אחריני קרי:

מייתי

רחמנא סנפיר עד דליכא סנפיר וקשקשת ויש לומר דלשון קשקשת נכסיים ונופל צו לשון קשקשת: **כי איצטרין קרא למעוטי נרבע ונעבד.** ויחזיקו ליה קרא דרשא אחרת ויש לומר דקס ליה דאלטרין קרא להאי דרשא דהא רבי עקיבא אית ליה דרשא דמשחטם צפרק בתרא דכורות (דף מו.) דקסבר מעשר בזהמה חל על רובע ונרבע כמו שחל על צעלי מומין ומשמע צפרק המוצח מקדש (זבחים דף פה:) דאית ליה יא נרבע בעופות דאמר רבי עקיבא מכשיר צעלי מומין ולא קאמר ונרבע ואחיל וכשר בעופות ומנא ליה אלא ע"כ מהאי קרא וא"ת א"כ תפשוט דספיקא הוי דאי צריה הוי אלטרין קרא למעוטי וא"כ מנלן דיש נרבע בעופות ונ"ל דמעיקרא ס"ד ודאי דאלטרין קרא למעוטי אי הוי צריה אלא השתא דאלטרין קרא לנרבע ונעבד ס"ל לצריה לא אלטרין קרא למעוטי דממילא אימעט צפרק דממילא דכריה הוי לא קטנים ולא גדולים ודרשא דכרייהא אסמכתא בעלמא היא ומורי ה"ר אהרן מריגנשפור"ק תירך דאינו סותר השתא דרשא דכרייהא דתרי מעוטי כתיב מן התורים או מן בני היונה חד למעוטי נרבע ונעבד ולאסוקי מדרשא דמשחטם ואיך למעוטי תחלת הליהוב וקמי שניא ודאי גליא אי קטנים הוו אי גדולים הוו ואי קטנים הוו ממעטינהו מן התורים ואי גדולים הוו ממעטינהו יא מנני היונה ואנן הוא דלא ידעינן מהי ממעטינהו והשתא אי צריה הוו אחי נמי שפיר (ט) יא כמו שפירש לפי המסקנה דחד למעוטי צריה וחד למעוטי נרבע ונעבד ומעיקרא ס"ד דאלטרין תריויהו לצריה דאי לא היה כתיב אלא ח' מהמטא אלא הקרבתו (ויקרא כב) אש אש מתיב שראל אבר יקריב קרבת לכל נדריהם וגו' לזנוס תמים זכר בנצח כבשית ובעוים, מדלל כתיב לזנוס תמים זכר ולשחוק. למדך שאין מפקיד על תמות וזכות אלא על אלו (קדושין כד:). פלגם. ככש בן י"ג חדשים יאל ממלל ככש ולכלל אי לא גא, דככש בן שנה ואל בן שמי שנים, כשהוא בן י"ג חדשים ויום אחד שנגנז חדש כשנה שניה קרי ליה איל, אבל בתוך חדש י"ג קרי ליה פלגם (מנחות צא: מכת"י). וא"ר יוחנן. מאי טעמא מביא עליו נכסי איל, דכתיב נכסיהם או ליל לזנות את הפלגם, ומשום דכריה כפי עממו הוא אלטרין קרא לכריה (שם). לרבות את הפלגם. שאלם הביא פלגם מביא עליו נכסים דלולים כללו הוא א"ל (שם).

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

כג.

וקי הזכר אלא למעט אנדרוגינוס ולא טומטום תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס ומשני סמי מכאן טומטום אע"ג צדעריין איכא תרין מיעוטי הזכר ואם נקבה צריכין תריויהו לאנדרוגינוס דאי כתיב הזכר למעוטי ה"א דלא גרע מנקבה ויהיה צדקך אשה וא"ת מאי

פריך לרז חסדא מאל זכר ואם נקבה דכתיב גבי שלמים דליכא תרי מיעוטי דאם מיעוט הוא כדאמרין צפרק הפלת (מה כח:) אם נקבה על כרחק למעוטי טומטום ויש לפרש דהתם גרסינן זכר או נקבה דכתיב צוקרא גבי שלמי לאן דהכי דרשין להו צת"כ הנהו מיעוטי דכתיב בשלמים יא וצפ"צ דכורות (ד' טו:) וצממורה (ד' יז:.) אצל אם זכר אם נקבה דכתיב גבי שלמי צקר דריש ליה צת"כ וצפרק צ' דכורות (ד' טו:) וצממורה פרק אלו קדשים (דף קז:) (לצות ולד צעלי מומין ותמורת צעלי מומין והשתא פריך שפיר לרז חסדא דזההו קרא לא כתיב אלא חד מיעוטא דהוי או למעט כמו או ככש פרט לכלאים וא"ת דלעיל אמרין היכא דספק מחמת שאינו שזה אלטרין קרא למעוטי וצפ"ק דמגינה (דף ז.) קאמר וזכור להוציא טומטום ופריך אלטרין קרא למעוטי ספיקא אע"ג דלין כולם שוין התם פריך משום דכלאו האי קרא הייתי פוטרו מן הראייה משום דאינו יכול לסמוך אע"ג דסמיכה לא מיעבדא מכל מקום לתחלתה צריך כדאשכחן בצפסיהם צפרק האשה (דף פח:) גבי חמשה שנתעברו עורות פסיהם ונמלא יבלת בחדש מהן דפטורין מלעשות פסח שני משום סמיכה ואע"ג דגבי בזהמה שנתאכל מירושלים למגדל עד"י אמרין זכרים עולות נקבות זכרי שלמים ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם צעלים שאני התם דקדושות זכר ואין להם תקנה צענין אחר וספק מאורע דמייתי אשמו ולוגוי) התם תיקון גזרא שאני וא"ת דאשכחן קרא בשציל שלא נטעה אע"ג (דגבי) דקמי שמיא גליא צסוק אלו טרפות (לקמן סו:) דפריך מכדי אנן אקשקשת ספיקין סנפיר דכתב רחמנא ל"ל ומשני אי ככש רחמנא קשקשת ולא סנפיר הוה אמניא מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא נמי השתא דכתב

אע"ג דסמיכה לא מיעבדא מכל מקום לתחלתה צריך כדאשכחן בצפסיהם צפרק האשה (דף פח:) גבי חמשה שנתעברו עורות פסיהם ונמלא יבלת בחדש מהן דפטורין מלעשות פסח שני משום סמיכה ואע"ג דגבי בזהמה שנתאכל מירושלים למגדל עד"י אמרין זכרים עולות נקבות זכרי שלמים ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם צעלים שאני התם דקדושות זכר ואין להם תקנה צענין אחר וספק מאורע דמייתי אשמו ולוגוי) התם תיקון גזרא שאני וא"ת דאשכחן קרא בשציל שלא נטעה אע"ג (דגבי) דקמי שמיא גליא צסוק אלו טרפות (לקמן סו:) דפריך מכדי אנן אקשקשת ספיקין סנפיר דכתב רחמנא ל"ל ומשני אי ככש רחמנא קשקשת ולא סנפיר הוה אמניא מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא נמי השתא דכתב רחמנא סנפיר עד דליכא סנפיר וקשקשת ויש לומר דלשון קשקשת נכסיים ונופל צו לשון קשקשת: **כי איצטרין קרא למעוטי נרבע ונעבד.** ויחזיקו ליה קרא דרשא אחרת ויש לומר דקס ליה דאלטרין קרא להאי דרשא דהא רבי עקיבא אית ליה דרשא דמשחטם צפרק בתרא דכורות (דף מו.) דקסבר מעשר בזהמה חל על רובע ונרבע כמו שחל על צעלי מומין ומשמע צפרק המוצח מקדש (זבחים דף פה:) דאית ליה יא נרבע בעופות דאמר רבי עקיבא מכשיר צעלי מומין ולא קאמר ונרבע ואחיל וכשר בעופות ומנא ליה אלא ע"כ מהאי קרא וא"ת א"כ תפשוט דספיקא הוי דאי צריה הוי אלטרין קרא למעוטי וא"כ מנלן דיש נרבע בעופות ונ"ל דמעיקרא ס"ד ודאי דאלטרין קרא למעוטי אי הוי צריה אלא השתא דאלטרין קרא לנרבע ונעבד ס"ל לצריה לא אלטרין קרא למעוטי דממילא אימעט צפרק דממילא דכריה הוי לא קטנים ולא גדולים ודרשא דכרייהא אסמכתא בעלמא היא ומורי ה"ר אהרן מריגנשפור"ק תירך דאינו סותר השתא דרשא דכרייהא דתרי מעוטי כתיב מן התורים או מן בני היונה חד למעוטי נרבע ונעבד ולאסוקי מדרשא דמשחטם ואיך למעוטי תחלת הליהוב וקמי שניא ודאי גליא אי קטנים הוו אי גדולים הוו ואי קטנים הוו ממעטינהו מן התורים ואי גדולים הוו ממעטינהו יא מנני היונה ואנן הוא דלא ידעינן מהי ממעטינהו והשתא אי צריה הוו אחי נמי שפיר (ט) יא כמו שפירש לפי המסקנה דחד למעוטי צריה וחד למעוטי נרבע ונעבד ומעיקרא ס"ד דאלטרין תריויהו לצריה דאי לא היה כתיב אלא ח' מהמטא אלא הקרבתו (ויקרא כב) אש אש מתיב שראל אבר יקריב קרבת לכל נדריהם וגו' לזנוס תמים זכר בנצח כבשית ובעוים, מדלל כתיב לזנוס תמים זכר ולשחוק. למדך שאין מפקיד על תמות וזכות אלא על אלו (קדושין כד:). פלגם. ככש בן י"ג חדשים יאל ממלל ככש ולכלל אי לא גא, דככש בן שנה ואל בן שמי שנים, כשהוא בן י"ג חדשים ויום אחד שנגנז חדש כשנה שניה קרי ליה איל, אבל בתוך חדש י"ג קרי ליה פלגם (מנחות צא: מכת"י). וא"ר יוחנן. מאי טעמא מביא עליו נכסי איל, דכתיב נכסיהם או ליל לזנות את הפלגם, ומשום דכריה כפי עממו הוא אלטרין קרא לכריה (שם). לרבות את הפלגם. שאלם הביא פלגם מביא עליו נכסים דלולים כללו הוא א"ל (שם).

אע"ג דסמיכה לא מיעבדא מכל מקום לתחלתה צריך כדאשכחן בצפסיהם צפרק האשה (דף פח:) גבי חמשה שנתעברו עורות פסיהם ונמלא יבלת בחדש מהן דפטורין מלעשות פסח שני משום סמיכה ואע"ג דגבי בזהמה שנתאכל מירושלים למגדל עד"י אמרין זכרים עולות נקבות זכרי שלמים ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם צעלים שאני התם דקדושות זכר ואין להם תקנה צענין אחר וספק מאורע דמייתי אשמו ולוגוי) התם תיקון גזרא שאני וא"ת דאשכחן קרא בשציל שלא נטעה אע"ג (דגבי) דקמי שמיא גליא צסוק אלו טרפות (לקמן סו:) דפריך מכדי אנן אקשקשת ספיקין סנפיר דכתב רחמנא ל"ל ומשני אי ככש רחמנא קשקשת ולא סנפיר הוה אמניא מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא נמי השתא דכתב רחמנא סנפיר עד דליכא סנפיר וקשקשת ויש לומר דלשון קשקשת נכסיים ונופל צו לשון קשקשת: **כי איצטרין קרא למעוטי נרבע ונעבד.** ויחזיקו ליה קרא דרשא אחרת ויש לומר דקס ליה דאלטרין קרא להאי דרשא דהא רבי עקיבא אית ליה דרשא דמשחטם צפרק בתרא דכורות (דף מו.) דקסבר מעשר בזהמה חל על רובע ונרבע כמו שחל על צעלי מומין ומשמע צפרק המוצח מקדש (זבחים דף פה:) דאית ליה יא נרבע בעופות דאמר רבי עקיבא מכשיר צעלי מומין ולא קאמר ונרבע ואחיל וכשר בעופות ומנא ליה אלא ע"כ מהאי קרא וא"ת א"כ תפשוט דספיקא הוי דאי צריה הוי אלטרין קרא למעוטי וא"כ מנלן דיש נרבע בעופות ונ"ל דמעיקרא ס"ד ודאי דאלטרין קרא למעוטי אי הוי צריה אלא השתא דאלטרין קרא לנרבע ונעבד ס"ל לצריה לא אלטרין קרא למעוטי דממילא אימעט צפרק דממילא דכריה הוי לא קטנים ולא גדולים ודרשא דכרייהא אסמכתא בעלמא היא ומורי ה"ר אהרן מריגנשפור"ק תירך דאינו סותר השתא דרשא דכרייהא דתרי מעוטי כתיב מן התורים או מן בני היונה חד למעוטי נרבע ונעבד ולאסוקי מדרשא דמשחטם ואיך למעוטי תחלת הליהוב וקמי שניא ודאי גליא אי קטנים הוו אי גדולים הוו ואי קטנים הוו ממעטינהו מן התורים ואי גדולים הוו ממעטינהו יא מנני היונה ואנן הוא דלא ידעינן מהי ממעטינהו והשתא אי צריה הוו אחי נמי שפיר (ט) יא כמו שפירש לפי המסקנה דחד למעוטי צריה וחד למעוטי נרבע ונעבד ומעיקרא ס"ד דאלטרין תריויהו לצריה דאי לא היה כתיב אלא ח' מהמטא אלא הקרבתו (ויקרא כב) אש אש מתיב שראל אבר יקריב קרבת לכל נדריהם וגו' לזנוס תמים זכר בנצח כבשית ובעוים, מדלל כתיב לזנוס תמים זכר ולשחוק. למדך שאין מפקיד על תמות וזכות אלא על אלו (קדושין כד:). פלגם. ככש בן י"ג חדשים יאל ממלל ככש ולכלל אי לא גא, דככש בן שנה ואל בן שמי שנים, כשהוא בן י"ג חדשים ויום אחד שנגנז חדש כשנה שניה קרי ליה איל, אבל בתוך חדש י"ג קרי ליה פלגם (מנחות צא: מכת"י). וא"ר יוחנן. מאי טעמא מביא עליו נכסי איל, דכתיב נכסיהם או ליל לזנות את הפלגם, ומשום דכריה כפי עממו הוא אלטרין קרא לכריה (שם). לרבות את הפלגם. שאלם הביא פלגם מביא עליו נכסים דלולים כללו הוא א"ל (שם).

כי תבעי יך אליבא דבר פרא. צפ' שמי מדות (מנחות דף כז:) איתותב צר פלא מהאי קרא דלא לליל דמדרכה פלגם דלא אמתא קרא לרצויי ספיקא:

דאמר

עין משפט נר מצוה

קסא א ב מיי פ"ג מהל' אסורי מנזה הלכה ו [פס"ד שם:]
קסב א מיי שד פ"ג הלכ':
קסב ד מיי פט"ו מהל' תעשה הקרנות הל"צ ועין כ"מ:
קסב ה ו מיי שס פ"ב הלכ':

שיטה מקובצת

(א) למעוטי (רובע) נרבע. ג"כ ע"י חו"ס זבחים (דף פה ע"ב:) [ב] כגון מחוסר אבר וטעמא משום הקריבתו נא: [ג] של שני עשרונים סלת ושלישית: [ד] או לאיל האחד וגו'. ג"כ בן כתוב בקצת ס"י ובקצת ספריים אחרים כתיב או לאיל תעשה מנחה והכי מוכח שם שתי מדות ע"ש: [ה] קסב ר' יוחנן טעמא דתנא דאמר אין עולה לו: [ו] כפי בתרא דאע"ג: [ז] בתיב' הנהו מעוטי דכתיב בשלמים אבל אם זכר כר' ויחזקא נמחק: [ח] תימה דסותר דרשא דכריה כר' לדחות ראייתו ומוקי קרא לדרשא אחרת: [ט] בפרק המזבח מקדש דאית ליה דיש נרבע בעופות דקאמר ר"ע מכשיר בבעלי מומין: [י] הוו מעעטינהו ממן בני היונה: [יא] אחי נמי שפיר לפי המסקנא דחד וזכבות כמו שפירש נמחק: [יב] הוו ממעטינן להו אלא או: [יג] ולכך הוי ספק אלא: [יד] א"כ לידוק דכריה הוי למ"ד דלא: [טו] ולר"ש נפקא מינה גס לפרה וא"ת בריש' וז"ב ע"י חו"ס: [טז] דלי' (דף יא ע"א וע"ב): [טז] גבי מעשר בהמה בטומטום ואנדרוגינוס:

רבינו גרשום

למעוטי נרבע (ונעבד) כלומר לארבע ונעבד כלומר שהיו ע"ז (א) אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי הקדש. (נרבע לארבע ונעבד כלומר שהיא ע"ז:) תמות וחזרות בבהמה דכתיב שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם: והביא פלגם מהו. כלומר ככש דינו בן שנה איל ב' שנים והביא קדש: (נרבע ואד"ת כיון דאין עולה לו מוחבוז למה מביא נכסים. דאמר ר' יוחנן או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים כלול בשמן שלישית היין לרבות את הפלגם שמיא. עליו נכסי איל.

(א) נמלא דל"ל כלומר שיעי שיה ליובע אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קדש: תמות וזכרות וכו'.